

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Hirvilammi, Tuuli

Title: Aikapankki luo kestäväää hyvinvointia

Year: 2016

Version:

Please cite the original version:

Hirvilammi, T. (2016). Aikapankki luo kestäväää hyvinvointia. In P. Shilongo, A.-M. Koponen, T. Hirvilammi, & H. Koppelomäki (Eds.), *Tovin arvo : aikapankki hyvinvoinnin edistäjänä* (pp. 13-16). Kaakkois-Suomen sosiaalipsykiatrinen yhdistys. http://www.aikaparantaa.net/uploads/9/7/6/0/9760237/tovin_arvo_tuuli_hirvilammi.pdf

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

AIKAPANKKI LUO KESTÄVÄÄ HYVINVOINTIA

Tuuli Hirvilammi

Stadin aikapankin toiminnan käynnistäminen ja siinä toimiminen on opettanut minulle, että aikapankki voisi ylläpitää ja lisätä ihmisten hyvinvointia monin tavoin. Olen tavannut monia yksinäisiä ihmisiä, jotka ovat löytäneet aikapankista uusia tuttavuuksia ja nähnyt, miten aikapankkilaiset innostuvat omien taitojen jakamisesta.

Tässä kirjoituksessa pohdin, miten aikapankkitoiminta liittyy hyvinvoinnin kokonaisuuteen ja niihin tulevaisuudennäkymiin, joiden avulla hyvinvointia voitaisiin tukea nykyistä kestävämmällä tavalla.

Ilmastonmuutoksen eteneminen ja luonnon monimuotoisuuden hupeneminen ovat merkkejä käynnissä olevasta ekologisesta kriisistä, jossa me suomalaiset emme ole lainkaan sivustakatsojia. Suomalaisten ekologinen jalanjälki on maailman mittakaavassa suuri, ja kestävä tason saavuttaminen edellyttäisi hiilipäästöjen ja luonnonvarojen mittavaa vähentämistä. Tämä vaatii monenlaisia yhteiskunnallisia uudistuksia ja sellaista talousjärjestelmää, jossa hyvinvointia voidaan turvata ympäristöhaittoja aiheuttavasta talouskasvusta riippumattomalla tavalla. Aikapankilla on tärkeä rooli tällaisen kestävämmän talouden ja hyvinvoinnin turvaamisessa. Se myös on yksi vastaus siihen, miten me voimme jo nykyisessä yhteiskunnassa ryhtyä muuttamaan toimintaamme ja tavoittelemaan hyvinvointia kaikilla sen ulottuvuuksilla.

Having, Doing, Loving ja Being -tarpeita

Hyvinvointitutkimuksessa nähdään, että ihmisten hyvinvointi on monesta erilaisesta ulottuvuudesta muodostuva kokonaisuus, koska meillä on monenlaisia tarpeita. Itse olen kirjoittanut hyvinvoinnista suomalaisen sosiologi Erik Allardtin tunnettua teoriaa mukaillen niin, että siihen kuuluu Having, Doing, Loving ja Being -tarpeita. Toisin sanoen hyvinvoiva ihminen tarvitsee kohtuullisen elintason, mielekästä tekemistä, merkityksellisiä suhteita ja henkiseen hyvinvointiin liittyvää elävän läsnäolon kokemusta. Väitän,

Tuuli Hirvilammi on kestävä hyvinvoinnin tutkija ja Stadin aikapankin perustajajäsen. Kirjoituksillaan ja eri verkostoissa toimimalla hän pyrkii edistämään kestävä hyvinvointia ja kasvupakosta riippumatonta taloutta.

että aikapankkitoiminta tukee osuvasti kaikkia näitä hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Vaikutukset ulottuvat yksilötason hyvinvoinnin kokemuksista yhteiskuntapoliittisempiin kysymyksiin siitä, miten hyvinvointi jakautuu ja miten hyvinvointipalveluja voitaisiin tuottaa.

Kohtuullinen elintaso tarkoittaa elämisen ja yhteiskuntaan osallistumisen kannalta riittäviä resursseja. Tarvitsemme siis ruokaa, asuntoa ja monenlaisia tavaroita ja palveluita. Erityisesti työmarkkinoiden ulkopuolella elävien työttömien ja eläkeläisten tulot ovat niin pienet, että he joutuvat tinkimään ruuan lisäksi tavaroiden ja palvelujen hankkimisesta. Monet työttömät ja eläkeläiset seisovat leipäjonoissa, leikkaavat itse hiuksensa ja tinkivät kaikista elämänlaatua kohottavista hemmottelupalveluista. Rahan puutteen vuoksi he eivät saa apua kotitöihin, eivätkä he pysty ostamaan harvemmin käytössä olevia tavaroita.

Aikapankissa olen tavannut eläkeläisiä ja pitkäaikaistyöttömiä, jotka ovat käyttäneet omaa aikaansa lastenhoitoon, autojen renkaiden vaihtoon tai esimerkiksi apuun kaupassa käymiseen. Saamallaan toveilla he ovat vastaavasti saaneet aikapankista apua siivoukseen ja käyneet hieronnassa. Aikapankin kautta voisi saada myös lainaksi esimerkiksi autoa, ruohonleikkuria ja retkeilyvarusteita tai päästä käyttämään tyhjillään olevaa lomamökkiä. Stadin aikapankkiin kuuluu yhteisöjäsenenä myös Herttoniemen Oma pelto -ruoka-osuuskunta, johon on päässyt mukaan myös aikapankin jäseniä niin, että jäsenyyden ja sato-osuuden voi maksaa toveilla. Tätä kautta myös pienituloiset saavat mahdollisuuden nauttia luomuruuasta ja osallistua sen tuottamiseen.

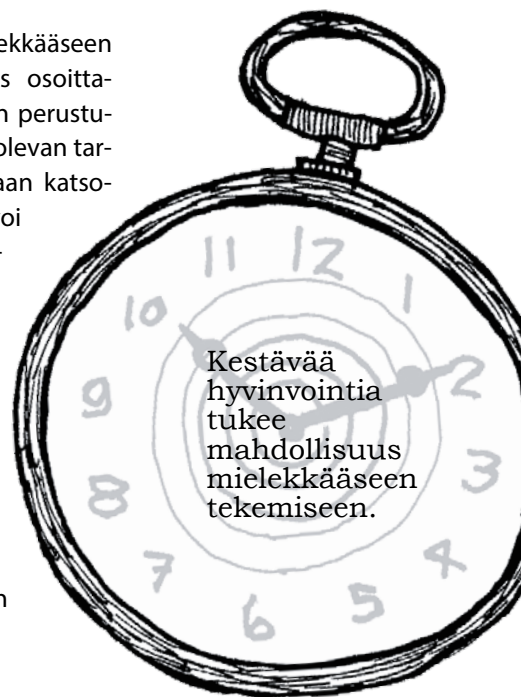
Merkityksellisiä kohtaamisia

Aikapankki ei kuitenkaan ole tärkeä pelkästään pienituloisille. Kestävää hyvinvointia voitaisiin tavoitella myös niin, että parempituloiset ja työssä käyvät ihmiset korvaavat osan virallisen valuttan varassa tapahtuvista ja markkinaperusteisista vaihdoista aikapankkivaihdoilla. Niissä tuotetaan bruttokansantuotteen kasvattamisen sijaan aivan toisenlaista, enemmänkin luottamukseen ja sosiaaliin yhteisöihin perustuvaa arvoa (ks. myös Teppo Eskelisen kirjoitus tässä julkaisussa s. 17).

Omasta kokemuksestani tiedän, että tuntuu varsin erilaiselta istua usein kasvottomaksi jäävän kampaajan tuolissa kuin kyläillä aikapankin jäsenen kotona, kun hän tekee minulle juhlapausta. Kuulen, että vaihdosta tilitetty tovit menevät tarpeeseen. Vastaavasti tuntuu tärkeältä pyytää juhliin apua puolituloilta aika-

pankin jäseniltä sen sijaan, että hoitaisi tilauksen ison pitopalvelufirman kanssa. Kohtaamiset tuntuvat merkityksellisiltä. Tiedän myös, että toimintaan käytetyt tovit jäävät kiertämään sosiaalisesti ja ekologisesti kestävää paikallistaloutta tukevaan aikapankkiin (eivätkä pahimmassa tapauksessa päädy veroja kiertävien suuryritysten voittoihin).

Kestävää hyvinvointia tukee mahdollisuus mielekkääseen tekemiseen. Pitkittänyt työttömyys ja pätkätyöllisyys osoittavat kuitenkin, että kilpailuun ja tuottavuusvaatimuksiin perustuvilla työmarkkinoilla kaikkien taidoille ja ajalle ei näytä olevan tarvetta. Aikapankissa ihmiset voivat työmarkkina-asemaan katso-matta tarjota osaamistaan muille. Vaihtotarjouksista voi päätellä, että aikapankissa pääsemme useimmiten tekemään juuri niitä asioita, joita osaamme ja joiden tekemisestä pidämme, millä on selkeä merkitys itsensä toteuttamisen tarpeillemme. Taitojen ja ajan vaihtaminen tasapuolistaa tekemisen mahdollisuuksia ja jakaa taitoja paikallisyhteisöjen hyvinvointia kasvattavalla tavalla. Jos aikapankkitoiminta laajenee yksittäisten ihmisten välisistä vaihdoista yhteisöjen välisiin, se voi tarjota mielekkään tekemisen ja osallisuuden mahdollisuuksia myös hyvinvointipalvelujen tuottamisessa. Aikapankki on yksi väline kehittää yhteisöjen ja julkisen sektorin välistä yhteistyötä ja kumppanuutta.

Sosiaalisten suhteiden pankki

Merkitykselliset suhteet ovat hyvinvoinnin korvaamattoman tärkeä osa. Useimmiten aikapankin hyvinvointia lisäävä vaikutus liitetään nimenomaan sosiaalisten suhteiden ja yhteisöjen vaalimiseen. Stadin aikapankissakin näkee, että parhaimmillaan aikapankki on tuonut elämään monia uusia tuttavuuksia. Vahvemmin paikallisyhteisöissä tai esimerkiksi kaupunginosissa tai kylissä toimiva aikapankki voisi tuoda ihmisiä yhteen myös muuten kuin tietoverkkojen välityksellä. Esimerkiksi ruuhkavuosien kanssa kamppailevat lapsiperheet hyötyvät siitä, että naapurin eläkeläistä voi pyytää apuun ilman, että kokee joutuvansa kiitollisuudenvelkaan.

Aikapankki lisää turvallisuuden tunnetta, joka syntyy siitä, että ihminen tietää saavansa tarvitsemansa avun ja että avun pyytämisen kynnyks on mahdollisimman matala. Aikapankkivaihdot ja niissä syntyvä aikavaluutta ovat merkityksellisiä varsinkin tuttavuuksien ja yhteisöjen muodostamisen alkuvaiheessa, mutta

kirjanpitoon perustuvat vaihdot voivat myöhemmin korvautua vapaamuotoisemmalla avun ja ajan jakamisella. Näin näyttää usein käyvän, kun tuttavuudet syvenevät. Myös isommassa mittakaavassa raha on pohjimmiltaan velkasuhteiden kirjanpitoa niin, että toisen velka on aina toisen varallisuutta. Rahaa tai aikavaluutusta ei siis välttämättä enää tarvita, jos yhteisöjen keskinäinen luottamus on suuri.

Miten aikapankki liittyy henkisen hyvinvoinnin ulottuvuuteen? Allardt kirjoitti 1970-luvulla, että ihmisen tulee saada kokea itsensä arvokkaaksi yhteiskunnan jäseneksi, eikä hänen tulisi vieraantua omista itsensä toteuttamisen tarpeistaan. Kuten edellä käy ilmi, aikapankilla voi hyvinkin olla tärkeä osuus näiden kokemusten kukoistamisessa. Elävää läsnäoloa ja henkisen hyvinvoinnin tarpeita voivat tukea myös monenlaiset aikapankissa tarjottavat hoidot ja elämäntaidot samoin kuin tovituen kaltainen vertaistuki. Lisäksi hyvinvointia lisää kokemus siitä, että yksilön oma elämäntilanne muodostaa hallittavan kokonaisuuden, johon on mahdollista vaikuttaa. Näin ei aina ole, kun globaalin finanssitalouden talouskriisit ja etenevä ilmastokaaos horjuttavat hyvinvoinnin perusteita. Myös tästä näkökulmasta onkin tärkeää tukea kestävää paikallistaloutta, jossa tuetaan osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia tasa-arvoisella tavalla.